

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

ÇATAL - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 26808/08)

KARAR

STRAZBURG

17 Nisan 2012

İşbu karar Madde 44§2’de belirtilen koşullarda kesinleşecektir. Şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Çatal - Türkiye Davasında

Komite halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) aşağıdakilerden oluşmaktadır:

Françoise Tulkens, *Başkan*,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

Isabelle Berro-Lefèvre,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi, *hâkimler*,

ve

Stanley Naismith, *Daire Yazı İşleri Müdürü*,

27 Mart 2012 tarihinde gizli olarak müzakere etmiş olup,

Aynı tarihte kabul edilmiş olan aşağıdaki kararı bildirir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (26808/08) başvuru numaralı davanın nedeni, TC vatandaşı Bay Hasan Çatal'ın ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 23 Mayıs 2008 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. Maddesi çerçevesinde yapmış olduğu başvurudan ibarettir.

2. Başvuran, İstanbul'da görev yapan avukatlar Bay A. Yılmaz ve Bayan S. Nur Yılmaz tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlileri tarafından temsil edilmiştir.

3. 9 Şubat 2010 tarihinde başvurunun kısmen kabul edilemez olduğuna karar verilmiş, ceza yargılamasının uzunluğu ve etkin iç hukuk yollarının eksikliği ile ilgili şikâyetler Hükümet'e iletilmiştir. Ayrıca Mahkeme, Sözleşme'nin 29 § 1 maddesi uyarınca, başvurunun kabul edilebilirliği ve esası hakkında aynı anda karar vereceğini belirtmiştir.

4. Hükümet, başvurunun Komite tarafından incelenmesine itiraz etmiştir. Mahkeme başvuruya konu olayları konuları göz önünde bulundurarak davayı incelenmek üzere Daire'ye göndermeyi uygun bulmuştur.

OLAYLAR

1. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran 1962 doğumlu olup Tokat'ta ikamet etmektedir.

6. Başvuran, 27 Mart 1997 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polis memurları tarafından yasadışı örgüt üyeliği ve banka soygununa katılma şüphesi üzerine yakalanmıştır.

7. 1 Nisan 1997 tarihinde başvuran, önce cumhuriyet savcılığı ve akabinde nöbetçi hâkim önüne çıkartılmış ve hakkındaki atılı suçlar nedeniyle tutuklama kararı verilmiştir.

8. 30 Nisan 1997 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinde görevli cumhuriyet savcısı, başvuran hakkında eski Ceza Kanununun 146&1 maddesi uyarınca anayasal düzeni zorla bozmaya teşebbüs etmek suçu nedeniyle iddianame düzenlemiştir.

9. 19 Aralık 2002 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, dosyadaki mevcut delillere dayanarak başvuranın suçlu olduğuna kanaat getirip kendisi hakkında müebbet hapis cezasına hükmetmiştir.

10. 16 Eylül 2003 tarihinde Yargıtay, başvuran hakkında verilen kararı usuli gerekçelerle bozmuş ve dosyayı ilk derece mahkemesine geri göndermiştir.

11. 5190 no.lu Kanun uyarınca Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kapatılmasının ardından dosya görülmek üzere İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmiştir (2003/291 E.).

12. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama boyunca, iki-üç ay süren aralıklarla başvuranın devam eden tutukluluğunun hukuka aykırı olup olmadığının incelendiği duruşmalar yapmıştır. Yapılan duruşmalarda başvuran iddialarını mahkeme huzurunda sözlü olarak dile getirmiş ve tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmayı talep etmiştir. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, kuvvetli suç şüphesi, suçun niteliği ve dosyadaki mevcut delil durumu gibi gerekçelere dayanarak bu talepleri birçok kez reddetmiştir.

13. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, talik eden duruşmalar arasında, 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi gereğince, her 30 günde bir duruşma yapmaksızın dosya üzerinden başvuranın tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

14. 6 Mart 2008 tarihinde yapılan duruşma sırasında, başvuran yargılamayı yapan CMK'nın 250. maddesi ile görevli İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi huzuruna tekrar çıkarılmış, bu esnada devam eden tutukluluğunun hukuka aykırı olduğunu iddia etmiş ve dolayısıyla tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmayı talep etmiştir. Başvuranın bu talebi İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi tarafından, kuvvetli suç şüphesi, suçun niteliği ve dosyadaki mevcut delil durumu gibi gerekçelere dayanılarak reddedilmiştir.

15. Başvuranın yukarıda dile getirilen red kararına itirazından sonra, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, dava dosyası üzerinden başvuranın devam eden tutukluluğunun hukuka aykırı olup olmadığını tekrar gözden geçirmiştir. 4 Nisan 2008 tarihinde mahkeme, başvuranın itirazını, cumhuriyet savcısının başvurana iletilmeyen yazılı görüşlerine dayanarak reddetmiştir.

16. 3 Kasım 2009 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi başvuranı, tutuklu kaldığı süreyi dikkate alarak, ülke sınırları dışına çıkmamak şartıyla serbest bırakmıştır.

17. Dava dosyasında yer alan bilgilere göre, dava hala İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde görülmeye devam etmektedir.

jjj

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

18. 17 Aralık 2004 tarihli Türk Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (Kanun no. 5271) ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“Madde 108 - Tutukluluğun incelenmesi

(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.”

19. Ceza Muhakemesi Kanunu çerçevesinde ilgili iç hukuk ve uygulamalar ayrıca *Altınok - Türkiye* davasında da özetlenmiştir (no.31610/08, §§ 28-31, 29 Kasım 2011).

HUKUK

I. SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

A. Sözleşme’nin 5 § 3. maddesi

20. Başvuran, tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğundan ve ulusal mahkemelerin salıverilme talebini basmakalıp gerekçelerle reddettiğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran, bu şikâyeti nedeniyle Sözleşme’nin 5§ 3. maddesine dayanmıştır:

“İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması

zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.”

21. Hükümet başvuranın iddiasını reddetmiştir.

22. AİHM bu şikâyetin, herhangi bir kabul edilmezlik gerekçesi içermediği için kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir.

23. Davanın esasına ilişkin olarak, Hükümet, başvuranın tutukluluğunun atılı suçu işlediğini gösterir kuvvetli şüphelerin varlığına dayandığını ve iç hukuk tarafından öngörülen düzenlemelere uygun olarak düzenli aralıklarla yetkili merciler tarafından gözden geçirildiğini öne sürmüştür.

24. AİHM, başvuranın tutukluluğunun 27 Mart 1997 tarihinde yakalanmasıyla başladığını ve 3 Kasım 2009 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi’nin salıverme kararıyla sona erdiğini gözlemlemiştir. Bu durumda, Sözleşme’nin 5. maddesinin 1 (a) fıkrası doğrultusunda başvuran hakkındaki mahkumiyet kararından sonra hapiste geçirilen süre (yani 19 Aralık 2002 - 16 Eylül 2003 arasındaki süre) toplam tutukluluk süresinden çıkarıldıktan sonra, başvuranın yargılama boyunca tutuklu kaldığı süre on bir yıl on bir ay sürmüştür (*bkz. Solmaz - Türkiye, no. 27561/02, §§ 36-37, 16 Ocak 2007*).

25. AİHM, yargılama esnasındaki tutukluluk süresinin uzunluğuna ilişkin davalarda, Sözleşme’nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlalini çoğu kez tespit etmiştir (*bkz. Tutar - Türkiye, no. 11798/03, §20, 10 Ekim 2006, ve Cahit Demirel - Türkiye, no. 18623/03, §28, 7 Temmuz 2009*). AİHM, kendisine sunulan tüm belgeleri inceledikten sonra, Hükümet’in mevcut davada farklı bir sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir olgu öne sürmediğini düşünmektedir. AİHM bu konudaki içtihadını göz önünde bulundurarak, mevcut davada başvuranın tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğunu tespit etmiştir.

26. Dolayısıyla Sözleşme’nin 5. maddesinin 3. fıkrası ihlal edilmiştir.

B. Sözleşme’nin 5. Maddesinin 4. Fıkrası

27. Başvuran, iç hukuk sisteminde, devam eden tutukluluğuna itiraz edebileceği etkili hiçbir hukuk yolunun olmamasından dolayı şikâyetçi olmuştur.

28. AİHM, bu şikâyetin, Sözleşme’nin aşağıda belirtilen 5. maddesinin 4. fıkrası çerçevesinde incelenmesi gerektiği görüşündedir:

“Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.”

29. Hükümet, başvuranın iç hukukta yer alan düzenlemeler uyarınca tutukluluğunun uzatılmasına ilişkin kararlara itiraz edebilme olanağına sahip olduğunu iddia etmiştir.

30. Başvuran, AİHM'ye sunduğu görüşlerinde, hakkındaki tutukluluk kararının incelenmesine ilişkin yargılamalarda, mahkeme önünde sözlü duruşma yapılmaması ve cumhuriyet savcısının, salıverilme talebine karşı vermiş olduğu yazılı görüşlerin kendisine ya da avukatına tebliğ edilmemesi dolayısıyla “çekişmeli yargı” ilkesinden yararlanamadığını ileri sürmüştür.

31. AİHM bu şikâyetin, herhangi bir kabul edilmezlik gerekçesi içermediği için kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir.

32. AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının, yakalama veya tutuklama yoluyla özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiye, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının “yasaya uygunluğunun” özünü oluşturan usule ve esasa ilişkin koşullar hakkında dava açabilme hakkı tanıdığını yineler. Sözleşmenin 5 § 4 maddesi uyarınca yapılan yargılamalarda, Sözleşmenin 6 § 1 maddesince hem ceza hem de hukuk yargılamaları için öngörülen teminatların sağlanması her zaman gerekli olmasa da, bu madde bağlamında da yapılan yargılamalar adli nitelik taşımali ve özgürlükten mahrum bırakma durumlarında başvuranlara uygun olan teminatlar verilmelidir. (bkz. *A. ve Diğerleri – Birleşik Krallık [GC]*, no. 3455/05, §203, AİHM 2009). Ayrıca, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, tutukluluğunun gözden geçirilmesi esnasında, yapılan yargılamalarda “çekişmeli yargı” ve “silahların eşitliği”(taraflar arasında, yani savcı ve tutuklu kişi arasında) ilkelerine riayet edilmesi gerekmektedir (bkz. *Nikolova – Bulgaristan [GC]*, no. 31195/96, §58, AİHM 1999-II, ve yukarıda atfedilen *Altınok*, §45).

33. Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının mahiyetinden kaynaklanan ilk temel teminat, tutukluluğun yasaya aykırı olup olmadığının hâkim önünde düzenlenen duruşmalarda etkili olarak incelenmesini talep etme hakkıdır. Bunun yanı sıra bu hüküm aynı şekilde tutukluluk halinin gerekli olup olmadığının yetkililer tarafından hızlı bir şekilde tespit edilmesini de teminat altına almaktadır. AİHM, bu iki ilkeyi dikkate alarak, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, tutukluluğun uzatılmasına ilişkin kararlara yapılan her itirazda başvuranın dinlenilmesinin gerekli olmadığını; ancak kişinin makul aralıklarla dinlenilme hakkını kullanmasının yerinde olacağına karar vermiştir (bkz. yukarıda atfedilen *Altınok*, §54, ve *Knebl – Çek Cumhuriyeti*, no. 20157/05, §85, 28 Ekim 2010).

34. AİHM, tutuklu kişinin, salıverilme talebine ilişkin karar veren ilk derece mahkemesi huzurunda hazır bulunduğu, fakat itiraz incelemesinin yapıldığı ikinci derece mahkemesi önüne çıkmadığı koşullarda, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasınca öngörülen yargılamaya ilişkin teminatlara riayet edildiğini kabul etmiştir (bkz. *Rahbar-Pagard – Bulgaristan*, no. 45466/99 ve no.29903/02, §67, 6 Nisan 2006; *Depa – Polonya*, no. 62324/00, §§48-49, 12 Aralık 2006; ve *Saghinadze ve Diğerleri – Gürcistan*, no. 18768/05, §150, 27 Mayıs 2010). Mahkeme, bu üç davada da, hem taraflardan hiçbirinin temyiz sürecinde yer almamış olması hem de sadece tutuklu kişinin avukatının hazır bulunmasının talep edilen gerekliliklerin yerine getirilmesi açısından yeterli olması sebebiyle çekişmeli yargı ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

35. Bunun aksine, AİHM, yukarıda bahsedilen durumlardan farklı olarak, itiraz incelemesi esnasında tutuklu yahut avukatının duruşmalara katılmamasına rağmen cumhuriyet savcısının bu duruşmalarda hazır bulunması durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. *Samiolă Cionca – Romanya*, no. 33065/03, §74, 4 Mart 2008, ve *Lapusan – Romanya*, no. 9723/03, 3 Haziran 2008). Aynı şekilde, AİHM, yargılama esnasında sözlü olarak duruşmalar yapılmasına rağmen, yargılama sırasında cumhuriyet savcısının tutukluluk kararını destekleyen ilave görüşlerini mahkemeye sunduğu sırada, başvuranın avukatından duruşma salonundan çıkmasının istenmesi halinde de silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. (bkz. *Włoch – Polonya*, no.27785/95, §§129-131, AİHM 2000-XI).

36. AİHM, Türk hukuk sisteminde, tutukluluk halinin hukuka uygunluğunun yargılamayı yapan mahkeme tarafından re'sen her duruşmada incelendiğini gözlemlemiştir. Ayrıca ek olarak, yerel mahkemeler otuz günlük zaman dilimleri aralıklarıyla ve re'sen tutukluluğa ilişkin durumu incelemek zorundadırlar. Keza, tutuklu kişi de herhangi bir süre beklemeksizin yargılamanın her aşamasında mahkemeden salıverilme talebinde bulunabilmektedir. Üstelik re'sen veya talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar mahkeme önünde itiraza konu olabilmektedir.

37. Mevcut davanın koşullarına baktığımızda, AİHM hiçbir tarafın, yani cumhuriyet savcısının ve başvuranın, itiraz incelemesi sırasında tutukluluk halinin hukuka aykırı olup olmadığına ilişkin sözlü ifade vermek için çağırılmadıklarını kaydetmektedir. Bu bakımdan başvuran savcılık makamı karşısında dezavantajlı bir duruma getirilmemiştir. Dolayısıyla itiraz incelemesi sırasında tarafların dinlenilmesi hususu dikkate alındığında, bu durumda silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmemiştir.

38. AİHM bunun yanı sıra, ulusal yargılamalar sırasında İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin düzenli olarak iki-üç aylık aralıklarla yapılan ve başvuranın da savunma yapma fırsatı bulunduğu duruşmalarda, tutukluluk halinin hukuka aykırı olup olmadığını incelemiş olduğunu gözlemlemektedir. Ayrıca İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi de, 5271 sayılı Kanunun 108. maddesi uyarınca, başvuranın tutukluluk halini otuz günlük aralıklarla duruşma yapmadan, resen gözden geçirmiştir.

39. AİHM ayrıca, 6 Mart 2008 tarihinde başvuranın ilk derece mahkemesi huzuruna çıktığını ve bu esnada, diğer duruşmalarda olduğu gibi, tutukluluğuna itiraz ettiğini gözlemlemektedir. İlk derece mahkemesinin yapılan itiraza ilişkin red kararının ardından, başvuran 6 Mart 2008 tarihli bu karara itirazda bulunmuş ve tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmayı talep etmiştir. 4 Nisan 2008 tarihinde bir üst numaralı İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın itirazını tarafların yazılı belgelerini temel alarak duruşma yapmaksızın reddetmiştir.

40. AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasınca öngörülen yargılama usulleri dikkate alındığında -kamu makamlarının tutukluluğunun yasalara aykırı olup olmadığının ivedilikle incelenmesi esası dâhil olmak üzere- tutukluluk kararına karşı yapılan her itirazda duruşma yapılmasının ceza yargılaması sistemini paralyze edeceğini yinelemektedir. Sonuç olarak, bu hükmün özünde bulunan yargılama usulüne ilişkin yükümlülükler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir koşul olmadığı sürece, bu tür itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmemektedir. (bkz. *yukarıda atfedilen Altınok*, §54).

41. Mevcut davada, başvuranın itirazının ilgili mahkemesi tarafından incelenmesinden bir aydan da az bir süre önce yapılan 6 Mart 2008 tarihli duruşmada, başvuran ilk derece mahkemesi önünde sözlü savunma yapma fırsatı bulmuştur. Bu koşullarda AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası uyarınca itirazı inceleyen mahkeme önünde ilave duruşmaların yapılmasının gerekli olmadığı görüşündedir. AİHM ayrıca, başvuranın yargılamayı yürüten mahkeme önünde ve duruşmanın her aşamasında, tutukluluğuna itirazını yineleyebilme fırsatının olduğunu belirtmektedir.

42. Böylelikle AİHM, itiraz incelemesi esnasında başvuranın hakkında verilmiş olan tutukluluk kararına ilişkin olarak sözlü duruşma yapılmamış olmamasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası uyarınca ihlal oluşturmadığına karar vermiştir.

43. Diğer taraftan AİHM, başvuranın yargılama sırasındaki tutukluluk süresini uzatan 6 Mart 2008 tarihli karara itirazı gözden geçirilirken, bir üst numaralı Ağır Ceza Mahkemesinin savcının yazılı görüşlerini almış olduğunu ve bu görüşlerin başvuranın tutukluluğunun devam etmesi gerektiği yönünde olduğunu gözlemlemiştir. Ancak bu yazılı görüşler ne başvurana ne de avukatına iletilmiştir ve dolayısıyla kendilerine herhangi bir cevap hakkı tanınmamıştır. Sonrasında, bir üst numaralı Ağır Ceza Mahkemesi savcının görüşleri doğrultusunda hareket etmiş ve başvuranın itirazını reddetmiştir.

44. Bu koşullar çerçevesinde AİHM, başvurana ve avukatına her iki tarafında hazır bulunduğu bir duruşma hakkı tanınmamış olduğunu ve bir üst numaralı mahkeme tarafından başvuranın devam eden tutukluğunun incelendiği yargılama esnasında ulusal yetkililerin taraflar arasında “silahların eşitliği” ilkesini koruyamadıklarını gözlemlemektedir. Bu bağlamda ulusal yetkililer, başvuranın ilk derece mahkemesinin yargı süresinde tutukluluğunun süresini uzatan kararına itiraz edebileceği adil ve etkin bir yol sağlayamamışlardır.

45. AİHM bu bağlamda Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğini tespit etmiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ HAKKINDA

46. Başvuran, yargılama süresinin Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının aşağıdaki belirtilen “makul süre” gerekliliğine aykırı olduğundan şikâyetçi olmuş ve bu maddeye atıfta bulunmuştur:

““Vatandaşlık hakları ve yükümlülüklerinin belirlediği üzere, herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyumsuzluklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

47. Hükümet bu görüşe karşı çıkmıştır.

48. AİHM öncelikle şikâyetin Sözleşmenin 35. maddesinin 3 (a) fıkrası çerçevesince açıkça asılsız olmadığını kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca şikâyetin, başka hiçbir gerekçeyle kabul edilemez olmadığını ve bu yüzden kabul edilebilir nitelikte olduğunu beyan etmektedir.

49. Hükümet, davanın karmaşıklığı, dosyadaki şüphelilerin sayısı ve başvurana yöneltilen suçlamanın mahiyeti göz önünde bulundurulduğunda yargılamanın uzunluğunun aşırı olarak değerlendirilemeyeceğini savunmuştur.

50. AİHM, davanın 27 Mart 1997 tarihinde başvuranın polis tarafından gözaltına alınmasıyla başladığını ve dava dosyasındaki bilgilere göre hala ilk derece mahkemesi önünde beklediğini gözlemlemiştir. Bu nedenle dava iki aşamalı yargıda on beş yıl boyunca devam etmiştir.

51. AİHM, kendisine ibraz edilen tüm belgeleri inceledikten sonra, yargılama süresinin aşırı olduğuna ve “makul süre” gerekliliğine uymadığına karar vermiştir (bkz. *Danespayeh – Türkiye*, no. 21086/04, §28, 16 Temmuz 2009).

52. Dolayısıyla Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

53. Başvuran son olarak, söz konusu ceza yargılamasının uzunluğu hakkında itirazda bulunabileceği hiçbir etkili iç hukuk yolunun bulunmamasından dolayı şikâyetçi olmuş ve Sözleşme’nin 13. maddesine atıfta bulunmuştur:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

54. Hükümet, başvuranın idare hukuku çerçevesinde sağlanan iç hukuk yollarından yararlanabileceğini iddia ederek, bu görüşe karşı çıkmıştır.

55. Mahkeme, Sözleşme’nin 6. maddesi çerçevesinde yapılan şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edildiği gibi, başvurunun bu kısmının da kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. AİHM, Türk hukuk sisteminde yapılan yargılamaları hızlandırmaya yarayacak nitelikte hiçbir etkili yolun olmadığını gözlemlemektedir. Bu bağlamda, Hükümet tarafından ileri sürülen, başvuranın yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetlerini idari mahkemeler önünde dile getirmediği iddiası, Sözleşmenin 13. Maddesinin amacına uygun olarak etkin bir yol olarak görülememektedir. (bkz. yukarıda atfedilen *Danespayeh*, §24, ve *Tendik ve Diğerleri – Türkiye*, no. 23188/02 §36, 22 Aralık 2005).

56. AİHM, dolayısıyla Türk hukuk sisteminin başvurana söz konusu ceza yargılamasının uzunluğu hakkında itirazda bulunabileceği hiçbir etkin iç hukuk yolu sağlamadığı sonucuna varmıştır.

57. Dolayısıyla Sözleşme’nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

A. Tazminat, masraf ve harcamalar

58. Başvuran, maruz kaldığını iddia ettiği kazanç kayıpları ile fiziksel ve zihinsel olarak uğradığı sıkıntılardan dolayı, maddi ve manevi zararlar bağlamında 88,905 Euro (EUR) tazminat talep etmiştir.

59. Hükümet başvuranın talebinin asılsız ve aşırı olduğu gerekçesiyle itiraz etmiştir.

60. AİHM iddia edilen maddi zararlar şikayet edilen ihlal arasında bir bağlantı görmemiştir ve dolayısıyla bu iddiayı reddeder. Öte yandan, başvurana manevi tazminat olarak 15,500 Euro (EUR) ödenmesine karar vermiştir.

61. Başvuran ayrıca ulusal mahkemeler ve AİHM huzurunda maruz kaldığı mahkeme masraf ve harcamaları için 10,725 Euro (EUR) talep etmiştir. Bu bağlamda başvuran, yargılamalar esnasında avukatı tarafından yapılan işleri belgeleyen bir beyanname, avukatla temsil için yapılan masrafları kanıtlayan bir belge ve postane, kırtasiye ve çeviri masraflarına ilişkin faturalar ibraz etmiştir.

62. Hükümet, Barolar Birliği tarafından yayınlanan vekalet sözleşmelerine ilişkin tarifelerin yargılama giderlerinin değerlendirilmesi sırasında esas alınmaması gerektiğini belirterek başvuranın iddialarına itiraz etmiştir.

63. Masraf ve giderler bağlamında AİHM, başvuranın masraf ve harcamalarının ancak makul olması, gerekliliği ve doğruluğu ölçüsünde karşılanabileceğini yinelemektedir (*bkz. Sawicka – Polonya, no. 37645/97, §54, 1 Ekim 2002*). Mevcut davada, yukarıda bahsedilen kıstaslara ve elinde bulunan belgelere bakarak, AİHM başvurana masraf ve giderler bağlamında 2,000 Euro (EUR) ödenmesinin makul olduğu görüşündedir.

B. Gecikme faizi

64. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME OYBİRLİĞİYLE;

1. Başvurunun geri kalanının kabul edilebilir nitelikte olduğunu *beyan eder*;
2. Başvuranın yargılanma süresindeki tutukluluk süresinin uzunluğu bakımından Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edildiğine *karar verir*;
3. Başvuranın devam eden tutukluluğunun incelendiği itiraz mahkemesinde sözlü duruşma yapılmaması bakımından Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edilmediğine *karar verir*;

4. Savcının, başvuranın devam eden tutukluluğu hakkındaki yazılı görüşlerinin ne başvurana ne de avukatına iletilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğine *karar verir*;
5. Ceza yargılaması süresinin uzunluğu bakımından Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine *karar verir*;
6. Ceza yargılaması süresinin aşırı uzunluğuna karşı başvurulabilecek etkili bir iç hukuk yolunun eksikliği nedeniyle Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine *karar verir*;
7. (a) Sözleşmenin 44. maddesinin 2. fıkrası hükümleri gereğince, davalı devlet, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde başvurana aşağıdaki miktarları, ödeme tarihinde geçerli olan kurdan Türk Lirası olarak ödemekle yükümlüdür:
 - (i) 15,500 Euro (on beş bin beş yüz Euro), muhtemel her türlü vergi masrafları ile birlikte, manevi tazminat olarak;
 - (ii) 2,000 Euro (iki bin Euro), muhtemel her türlü vergi masrafları ile birlikte, yargılama gideri olarak;
- (b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına *karar verir*.
8. Başvuranın adli tazmine ilişkin diğer taleplerini *reddeder*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddeleri uyarınca 17 Nisan 2012 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith,

Daire Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens

Başkan

(S.Ön.)